Emniyet Genel Müdürlüğü

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

Bu yayının basımı, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen "TUBİM'in Güçlendirilmesi AB Eşleştirme Projesi" çerçevesinde AB tarafından finanse edilmiştir.

Madde ve Madde Kullanımı ile Mücadelede Görsel - İşitsel Medyanın Rolü

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı
Konur Sok. No:40 06640 Bakanlıklar/ANKARA
Tel: (0312) 412 70 84
Elektronik Ağ : www.kom.gov.tr

Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlığı İzleme Merkezi
Necatibey Cad. Yücetepe Mah. No:108 Anıttepe/ANKARA
Tel: (0312) 412 75 00
Elektronik Ağ : www.tubim.gov.tr

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
Bilkent Plaza B-2 Blok 06530 Bilkent/ANKARA
Tel: (0312) 297 50 00
Elektronik Ağ : www.rtuk.org.tr

Televizyon Yayıncıları Derneği
Abide-i Hürriyet Cad. Celil Ağa İş Merkezi No:9 Kat:6 Daire:25 Mecidiyeköy/İSTANBUL
Tel: (0212) 272 06 66
Elektronik Ağ : www.tvyd.org.tr

Bu yayın Avrupa Birliği desteği ile oluşturulmuştur. Yayın içeriğinin tüm sorumluluğu yalnızca TUBİM ve RTÜK'e aittir ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtan bir belge olarak değerlendirilmemelidir.

Bu kitapçık içinde kullanılan resimler, Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun, Türkiye genelinde tüm ilköğretim öğrencilerine açık olarak gerçekleştirdiği "Akıllı İşaretler Resim Yarışması"nda dereceye giren öğrencilere aittir.

KATKI SAĞLAYANLAR

Prof.Dr. Ferhunde ÖKTEM
(Hacettepe Ü. Tıp F. Çocuk Ruh Sağlığı Bölümü)

Prof.Dr. Recep AKDUR
(Ankara Ü. Tıp F. Halk Sağlığı A.B.D)

Prof.Dr. Hamit HANCI
(Ankara Ü. Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanı)

Prof.Dr. Bülent ÇAPLI
(Ankara Ü. İletişim F.Radyo ve Televizyon A.B.D)

Prof.Dr. Zehra ARIKAN
(Gazi Ü. Tıp F. Dahili Tıp Bilimleri A.B.D)

Prof.Dr. Nebi SÜMER
(ODTÜ Psikoloji Bölüm Başkanı)

Doç.Dr. İbrahim CILGA
(Hacettepe Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Müdürlüğü)

Sosyal Hizmet Uzmanı Sevil Lale KURT
(SHÇEK)

Uzman Psikolojik Danışman Haktan DEMİRCİOĞLU
(M.E.B)

Uzman Doktor Ebru AYDIN
(Sağlık Bakanlığı)

Mehmet SOYALP
(TUBİM - İletişim ve Dokümantasyon Büro Amirliği)

Turan BUDAK
(TUBİM - İLTEM Büro Amirliği)

Madde ve Madde Kullanımı ile Mücadelede Görsel - İşitsel Medyanın Rolü

HAZIRLAYANLAR

TUBİM

Ahmet PEK
Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı

Mustafa PINARCI
TUBİM Müdürü

Bülent DEMİRCİ
TUBİM Arz Azaltımı Uzmanı

Dilek AYHAN
TUBİM Talep Azaltımı Uzmanı

RTÜK

Nurullah ÖZTÜRK
İzleme ve Değerlendnirme Daire Başkanı

Nuran YARDIMCI
Üst Kurul Uzmanı

Aygen ERMİHAN
Üst Kurul Uzmanı

Melike DİLER
Uzman Yardımcısı

Önsöz

Tüm dünyada büyük bir sorun haline gelen madde kullanımı ve bağımlılığı son yıllarda toplumumuzda, özellikle çocuk ve gençlerimiz arasında yaygınlaşmaya başlamıştır. Çok yönlü boyutları olan bu sorun ile başarılı bir mücadele için, bilimsel temeller üzerinde, konuyla ilgili tüm tarafların bilinçli desteğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu bağlamda madde kullanımı ve bağımlılığı ile mücadele faaliyetlerini yürütmek, tarafları tespit ve koordine etmek ve bilgi paylaşımı sağlamak üzere Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığına (KOM) bağlı Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) kurulmuştur. Türkiye çapında yapılanması olan ve bağımlılık yapıcı (uyuşturucu, uyarıcı vb.) maddelerle ilgili (kaçakçılık, yakalama, tedavi, önleme vb.) veriler toplayarak, bu verilerin değerlendirilmesi neticesinde eylem planları oluşturan ve uygulamaya koyan TUBİM, madde kullanımını önleme ve mücadele alanında medyanın, özellikle görsel medyanın önemini dikkate almaktadır.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ve EGM TUBİM işbirliğinde 2007 yılında başlatılan çalışmalar neticesinde, görsel medyada yer alan tüm aktörlerin önleme ve mücadele çalışmalarına desteklerinin istenmesi benimsenmiştir. Bu doğrultuda EGM TUBİM, RTÜK ile birlikte, yol gösterici ilkeleri içeren bu el kitabını hazırlamıştır. Kitabın hazırlanmasında TUBİM Bilim Kurulu akademisyenleri, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarının uzmanları ile SHÇEK uzmanlarının da katkıları alınmıştır. Görsel medyada yer alan yayıncı, yapımcı ve senaristlerin madde kullanımı ve bağımlılığına ilişkin bilgi dağarcıklarını zenginleştirmek ve programlar içerisinde önemsiz gibi görünen ancak yarattığı etki açısından büyük zararlara yol açabilecek hassas noktalara vurgu yapmak, kitapçıkta yer alan ilkeler çerçevesinde ele alınmıştır.

Televizyon yayıncılarının uyuşturucu madde ve madde bağımlılığı ile mücadeleye verdikleri önem konusunda şüphe yoktur. Ancak, TV

Mücadelede GÜÇBİRLİĞİ

Yapıcı ve Bilgilendirici BİLİMSEL YAKLAŞIM

FARKINDALIĞIN arttırılması ve

ÇÖZÜM odaklı bir YAYIN POLİTİKASI,

SAĞLIKLI NESİLLER VE UMUT VAAD EDEN

BİR GELECEĞİN GÜVENCESİDİR.

KATKI SAĞLAYANLAR

Gamze VARAN
Gümüşhane Kız Pansiyonu Atatürk Y.İ.B.O-GÜMÜŞHANE

BAĞIMLILIKLA MÜCADELEDE TOPLUMUN HER KESİMİNE DÜŞEN BİR GÖREV VE SORUMLULUK MUTLAKA VARDIR!

çalışanlarının bu hassas konuda bazı bilgi eksikliklerinin olduğunu da kabul etmek gerekir. Bu nedenle medya sektöründe yer alan aktörler için önemli bir bilgi ihtiyacını karşılayacak olan bu bilgilendirme kitapçığı, ülkemizde ulusal ve bölgesel birçok yayıncı kuruluşu bir araya getiren TVYD (Televizyon Yayıncıları Derneği) tarafından da heyecanla ve memnuniyetle karşılanmıştır. TV kuruluşları ve yayıncılarımızın bu bilgiler yardımıyla son derece hassas olan bu konuda daha duyarlı ve dikkatli yayın yapacakları ümit edilmektedir.

Madde ve madde kullanımına ilişkin görüntülere esasen programlarda hiç yer verilmemesi arzu edilmekle birlikte, bu görüntülerin programın içeriği açısından zaruri olduğu durumlarda (haber programları, sağlık programları, dramalar vb.) ve bağımlılıkla mücadeleye destek olarak hazırlanacak eğitici programlarda yer alacak doğru ve yanlış uygulamalar gerekçeleriyle birlikte sunulmalıdır. Bunun özellikle programları hazırlayanlar açısından daha işlevsel olacağı düşünülmüştür.

Elimizde bulunan bu el kitabı, RTÜK'ün özellikle son üç senedir desteklediği ve tüm uygulamalarında benimsediği, yayıncılarla işbirliği odaklı yaklaşımın bir devamı olup, aynı zamanda TUBİM tarafından hazırlanarak, Kasım 2006'da yürürlüğe giren "Ulusal Uyuşturucu Stratejisi Belgesi"nin medya alanındaki uygulaması niteliğini de taşımaktadır.

Ülkemizin geleceği olan çocuk ve gençlerimizi madde kullanımı ve bağımlılığına karşı koruma hususunda, toplumun tüm kesimleriyle birlikte, görsel-işitsel medya alanındaki aktörlerimizin de üzerlerine düşen görevleri hassasiyetle yerine getireceklerine olan inancımız tamdır.

EGM
Emniyet Genel Müdürlüğü

RTÜK
Radyo Televizyon Üst Kurulu

TVYD
Televizyon Yayıncıları Derneği

Mısra KOTAMAN
Cudibey İlköğretim Okulu / TRABZON

Madde kullanımı ve suçlarına ilişkin haberlerin sansasyonel ve magazin yönüne ağırlık verilmesi, sorunun ciddiyetini ve konuya duyarlı yaklaşımı azaltabilir.

Haber ve haber programlarında, madde kullanımı ve bağlantılı suçlara ilişkin haberlerin verilmesinde amaca yönelik bilgi ve görüntülere yer vermek gerekir.

Haber ve haber programlarında, madde kullanımı ve bağlantılı suçlara ilişkin haberleri ölçüsüz dil, şok edici ve dramatik fotoğraf ve görüntüler yoluyla, amacını aşacak şekilde tekrarlarla abartılı olarak vermek yanlıştır. Örneğin, trafik kontrolünde durdurulan alkollü sürücünün düştüğü durumu komedi unsuru olarak kullanmak gibi.

Haberin konusu ile uyumlu olmayan görüntü ve kayıtlara yer vermek yanlıştır. Özellikle kamuoyunca tanınan kişilere yöneltilen suçlamalarla ilgili olmayan görüntü kayıtlarını göstermek gibi.

Madde kaçakçılığı yapan şahıslar ve madde kullanımı ile ilgili belirli sıfatları kullanmak, suçu ve madde kullanımını özendirici olarak algılanabilmektedir. Uyuşturucu madde kaçakçılığı yapan şahıslar için bu tür ifadelerin kullanılması, bu kişileri onurlandırma anlamına gelebildiği gibi, uyuşturucu kullanıcıları ve satıcıları için de teşvik edici olabilir.

Madde kaçakçılığı suçunun ve madde kullanımının topluma ve bireye verdiği zararlar öne çıkartılmalıdır.

Madde kaçakçılığı örgüt liderleri için baron, aşırı dozda madde kullanımı sonucu ölümler için ise altın vuruş gibi özendirici ifadelerin kullanılması yanlıştır.

Giriş

Görsel-işitsel medya, günümüzde baş döndürücü bir hızla gelişen teknolojinin yardımıyla artık sadece radyo ve televizyon cihazları vasıtasıyla değil, bilgisayarlar ve cep telefonlarıyla da dünya üzerindeki milyarlarca izleyici/kullanıcıya aynı anda erişebilme imkanı kazanmıştır. Yeni teknolojilerin sağladığı bu imkan, radyo ve televizyonları izleyicilerin "boş zaman meşgalesi" durumundan önemli ölçüde çıkarmış, gündelik yaşama dair son dakika gelişmelerini eşzamanlı takip ettikleri, farklı yaşamlar, tutumlar ve kültürler hakkında bilgilendikleri ve aynı zamanda eğlendikleri bir iletişim ortamı haline getirmiştir.

Bu bağlamda, görsel-işitsel medyanın iletişim kitaplarında yer alan üç temel işlevi (eğlendirme, eğitme ve bilgilendirme) yerine getirdiği rahatlıkla söylenebilir. Eskiden sadece belirli zaman ve mekanda hayatımıza giren radyo ve televizyonlarımız artık günün her saatinde, bulunduğumuz her yerde rahatça ulaşabildiğimiz bilgi ve eğlence kaynaklarımız olarak daha da önem kazanmıştır. Buna bağlı olarak da, toplumun televizyon izleme ve radyo dinleme saatleri artmıştır. Araştırmalar, izleyici/dinleyici kitlenin uyku dışında kalan yaşam sürelerinin üçte birini bu etkinliklere harcadığını göstermektedir. Bu nedenle görsel-işitsel medyanın, özellikle televizyonların, izleyici/kullanıcı kitle üzerindeki etkileri ve yayıncıların hedef kitlelere karşı mesleki sorumlulukları birbirine paralel olarak artmaktadır.

Söz konusu etkilerin araştırılıp değerlendirilmesi hem bireysel hem de toplumsal kimliğimiz açısından gereklidir. Bu değerlendirme

hedef kitlenin eğitim ve yaş düzeyi, gelir grubu vb. faktörler göz önüne alınarak yapılmalıdır.

Televizyon yayınları karşısında en hassas ve etkiye en açık grubu oluşturan çocuk ve gençler, ekranda izlediklerini büyük oranda içselleştirirler. Sporcular, televizyon kahramanları ve toplumda fark edilen kişiler bu hedef kitlenin en belirgin özdeşim nesneleridir. Özdeşim, giderek azalan bir biçimde erişkinlikte de devam eder. Gençlik çağı ruhsal, bedensel, zihinsel ve toplumsal değişimlerin hızlı yaşandığı, karmaşık bir dönemdir. Genç birey bir yandan bağımsız olmak için uğraşırken, diğer yandan ait olabileceği yeni oluşumlara gereksinim duyar. Bu dönemde, üzerine uyan paltoyu bulmaya çalışır gibi çevresindeki kişilerin dikkat çekici özelliklerini alıp denemeye başlar. Modaya uyum, politik liderleri taklit, televizyon kahramanlarına, popüler şarkıcı ve sanatçılara öykünme erişkin dönemin özdeşimlerine örneklerdir.

Son yıllarda madde kullanımı ve bağımlılığı, toplum-aile-birey üçgeninde hayatı ve kurumları etkileyen çok ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

El kitabında söz edilen madde, doğal veya yapay nitelikli, beyin ve bağlantılı organları doğrudan veya dolaylı etkileyerek bağımlılık yapan maddelere verilen isimdir. Madde kullanımı, bağımlılık yapan bu maddelerin vücuda dahil edilmesidir. Bağımlılık, madde kullanımının biyo-psiko-sosyal süreçlere bağlı olarak ortaya çıkardığı toplumsal sorundur. Bağımlılık yapıcı maddeler denildiğinde tütün, alkol, uyuşturucu ve uyarıcı maddeler anlaşılmalıdır.

! Farklı ve gelişmiş suç işleme ve polisiye mücadele yöntemlerinin açıklanması, bu alandaki mücadeleyi olumsuz etkileyebilir.

✓ Tüm programlarda, ilgili kurumlarca suçların önlenmesine yönelik yürütülen mücadelenin etkinliği işlenmelidir.

✗ Tüm programlarda, madde kaçakçılığını, satışını, kullanımını ve suç tekniklerini eğitici ve öğretici bir şekilde göstermek ve hassas mücadele yöntemlerini deşifre etmek yanlıştır.

Madde kaçakçılığının yüksek kar getiren bir iş olarak sunulması, suça yatkın kişileri teşvik edebilir.

Tüm programlarda madde kaçakçılığı, satışı ve kullanım suçlarına ilişkin ayrıntıların verilişinde kullanılan iletiler "zarara" ve "riske" odaklanmalıdır.

Özellikle uyuşturucu madde yakalamalarında, yakalanan maddenin piyasa değerini öne çıkaran ifadelere yer vermek yanlıştır.

Araştırmalar, Türkiye'deki madde kullanıcılarının daha çok genç nüfus arasında yaygın olduğunu göstermektedir. TUBİM'in 2009 verilerine göre, ülkemizdeki madde kullanıcılarının büyük çoğunluğunun 15-34 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Bağımlılık sürecinde, sigara ve alkolün diğer bağımlılık yapıcı maddeleri kullanmaya başlamada öncü olduğu bilinmektedir. Nitekim bağımlılık süreci incelendiğinde, başlama sırasına göre ilk kullanılan maddenin sigara olduğu, onu alkol ve esrarın izlediği görülmektedir. Madde kullanımına ilk başlama yaşının ise, tüm bağımlılık yapıcı maddeler için 25'in altında olduğu bilinmektedir.

Bağımlılık sürecini belirleyen temel etmenler arasında akran grubu, aile ve toplumsal çevre gelmektedir. Bu etmenlerin toplu olarak sergilendiği mecralardan en önemlisi ise televizyon yayınlarıdır. Ülkemiz, televizyon izleme saatleri açısından değerlendirildiğinde, en fazla izleyen ülkeler kategorisinde üst sıralarda yer almaktadır. RTÜK tarafından yapılan araştırmalar, ülkemizde televizyon karşısında harcanan zamanın günlük 5 saat olduğunu göstermektedir. Bağımlılık yapıcı madde kullanım riski yüksek olan okul çağındaki çocukların dizi film izleme oranının ise %70 olduğu tespit edilmiştir. Daha önemlisi, her 5 çocuktan birisinin odasında TV bulunmakta, çocuklar, %82 oranında televizyon izlemekle ilgili kararlarını kendilerinin verdiklerini söylemekte, istedikleri programı seçmekte, istedikleri saate kadar televizyon başında oturabilmektedirler. Söz konusu yüksek izleme oranları ve günümüzde televizyon girmemiş ev olmadığı göz önüne alındığında, televizyonların ne denli etkili bir iletişim, öğrenim ve eğlence aracı olduğu daha net anlaşılacaktır.

Bu faktörlerin yanısıra ülkemizdeki eğitim düzeyi de dikkate alınması gereken bir olgudur. Düşük eğitim düzeyi, bireyin medyadan aldığı mesajları doğru algılamasını ve değerlendirmesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Konuyla ilgili çalışmalar ve alan araştırmaları, madde kullanıcılarının eğitim düzeylerinin ilköğretim seviyesinde yoğunlaştığını göstermektedir.

Madde kullanımı ve bağımlılığı, sadece bireyin gelişimine ve temel işlevlerine değil aynı zamanda topluma da zarar vermektedir. Gelişmiş tüm toplumlar böyle bir tehlike karşısında mücadele araçları geliştirirler. En önemli araçlar toplumun oluşturduğu yasalar ve bu yasaları yürütmek amacıyla yapılacak uygulamaları üstlenen mücadeleci kurumlardır. Bu kurumlara en büyük destek medya organlarından beklenmektedir.

Madde kullanımı ve bağımlılığı ile mücadele kapsamında, televizyon programlarının türleri, içeriği, yayınlanma saati ve koruyucu sembol kullanımı büyük önem kazanmaktadır. Programlar, izleyici/kullanıcı kitlenin yaş düzeyi dikkate alınarak, korumalı saatlere uyacak şekilde ve doğru sembol yerleştirilerek yayınlanmalıdır.

Drama türü programlarda madde ve madde kullanımına sadece içerik veya dramatik gerçeklik çerçevesinde yer verilmelidir. Özellikle çocuk ve gençlerin seyredebileceği saatlerde yayınlanan programlarda, madde ve madde kullanımı teşvik edilmemeli; doğru veriliş biçimleri ile önlemeye yönelik örtülü mesajlar yerleştirilmelidir.

Çocuk programlarının içinde madde ve madde kullanımına, çok

Bütün ebeveynlerin çocuk yetiştirmede doğru tutum ve davranışları bildikleri varsayılarak, programlarda ebeveynler için gerekli ve eğitici bilgi ve örnek davranışlara yer verilmemesi, bazı yanlış tutum ve davranışların yerleşmesine veya önleyici içerikli, örnek olacak ebeveyn tutum ve davranışlarının gelişmemesine yol açabilir.

Programlarda ebeveynlere, sorunlu ya da madde kullanan çocuklarına nasıl davranmaları gerektiği konusunda dolaylı bilgi verecek ve onları aydınlatacak söz, tutum ve davranışlara yer vermek gerekir.

Programlarda ebeveynlerin her zaman doğruyu bildiklerini düşünerek örnek davranışların sunulmaması önemli bir eksikliktir.

Müzik kliplerinde sigara, alkol, uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin görüntü ve göndermelerin yer alması, özellikle çocuk ve gençlerin madde ve madde kullanımını, sevdikleri müzik parçaları ve özdeşim kurdukları sanatçılarla ilişkilendirerek bilinçaltlarında sanatın bir gereği veya uzantısıymış gibi algılamalarına ve bu durumu normalleştirmelerine neden olabilmektedir.

Yerli müzik kliplerinde madde ve madde kullanımına ilişkin görüntü ve göndermelerden kaçınmak, bu tür görüntüleri içeren geçmiş dönemde hazırlanmış yerli klipler ile içeriğine müdahale edilmesi söz konusu olmayan yabancı kaynaklı müzik kliplerini ise çocuk ve gençlerin izleyebilecekleri saatlerin dışında yayınlamak gereklidir.

Sigara, alkol, uyuşturucu ve uyarıcı madde ve madde kullanımı görüntüleri içeren müzik kliplerine korumalı saatlere dikkat etmeksizin günün her saatinde yer vermek yanlıştır.

önemli bir gerekçe olmadıkça kesinlikle yer verilmemelidir. Aksi taktirde, çocuğun ruh dünyasında uzun yıllar geçse dahi telafisi mümkün olmayan zararlar meydana gelebilecektir.

Haber bültenleri ve haber programlarında ise; madde, madde kullanımı ve suçlarına ilişkin haberlerin, sorunun ciddiyetine zarar vermeyecek şekilde, ağırlıklı olarak madde ve kullanım biçimlerinin sözel sunumları eşliğinde hazırlanmalıdır.

Madde kullanımı ve bağımlılığını önleme amaçlı eğitici, bilgilendirici, farkındalık arttırmaya yönelik hazırlanacak programlar, ulusal politikalar çerçevesinde ve temel insan hakları doğrultusunda ilgili tüm tarafların; devlet, ilgili kuruluşlar, üniversiteler, medya, bilim insanları, eğitimciler ve ebeveynlerin ortak sorumluluğunu vurgulamalı, bilimsel destek eşliğinde oluşturulmalı ve olumlu modelleri işlemelidir.

Bu kitapçıkta yer alan yol gösterici ilkeler, mücadelede güç birliğini, yapıcı ve bilgilendirici bilimsel yaklaşımı, farkındalığın arttırılmasını ve destekleyici çözümleri içeren bir yayın politikasının ana hatlarını oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır. Toplumumuzun, özellikle çocuk ve gençlerimizin önündeki bu tehlikeye karşı yapılacak mücadelede devletimizin tüm kurumlarıyla birlikte yayın kuruluşlarımıza da büyük görevler düşmektedir.

Madde kullanımı ve bağımlılık riski toplumun her kesimi için geçerlidir.

Madde kullanımı ve bağımlılığı konusunda programlarda verilecek iletiler, toplumun bütün kesimlerine hitap edecek şekilde oluşturulmalıdır.

Madde kullanımı ve bağımlılığı konusu işlenirken, bu sorunun sadece belirli bir alt kültürel gruba, parçalanmış ailelere, sokak çocuklarına vb. alt gruplara özgü olduğu izlenimini yaratacak iletilerden kaçınılmalıdır.

Çocuklar içinde bulundukları gelişim dönemine göre farklı bedensel, ruhsal, bilişsel ve sosyal gelişim düzeylerine sahiptir. Bu nedenle ileri gelişim dönemlerindeki kişilere göre hazırlanmış programların daha küçük yaş grubunun seyredebileceği saatlerde yayınlanması sakıncalıdır. Örneğin, gelişimsel olarak somut bilgi işleme döneminde olan bir çocuk, geri planda verilen olumlu soyut ya da imalı mesajları algılayamaz, bu yüzden de somut olarak sunulan bir görüntüden olumsuz olarak etkilenebilir.

RTÜK tarafından uygulamaya konulan korumalı saat düzenlemesi ve akıllı işaretler sistemi tam olarak uygulanmalıdır.

RTÜK tarafından uygulamaya konulan korumalı saat düzenlemesine uymamak ve programın içeriği ile hedef kitlesine uygun koruyucu sembolü kullanmamak yanlıştır.

Çocuk ve gençler, dikkat sürelerinin kısa olması, çarpıcı görüntülerden daha çok etkilenmeleri ve bilgi ve deneyimlerinin yeterli olmaması nedeniyle programlardan yetişkinlere göre farklı derecelerde etkilenmektedirler. Bu sebeple, caydırıcı nitelikteki programların, bu özellikler göz önüne alınarak hedef kitlenin niteliklerine özgü hazırlanması çok önemlidir.

Caydırıcı nitelikteki programlar, yetişkin, çocuk ve gençlerin farklı gelişimsel özellikleri dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

Caydırıcı nitelikteki programları, hedef kitlenin nitelikleri gözetilmeden, genel bir bakış açısıyla hazırlamak yanlıştır. Örneğin, yetişkinlere göre hazırlanan bir programda, çocuklar programın içindeki örtülü mesajı algılayamayabilirler ya da yanlış anlayabilirler.

Programlarda madde kullanımının birey üzerindeki sahte ve geçici etkilerine yer vermek, bireyleri, özellikle risk gruplarını madde kullanımına yönlendirebilir.

Madde kullanımının olumsuz etkileri ve sonuçları gerçekçi ve bilimsel gerçeklere dayalı bir şekilde gösterilmelidir.

Madde kullanımının birey üzerinde yarattığı sahte ve geçici iyi hissetme duygusunu vurgulamak sakıncalıdır. Örneğin madde kullanımı ile seks arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu ima etmek gibi.

Madde kullanımına ilişkin özendirici ya da olumlayıcı sıfatların kullanılması; madde bağımlılığı sorununun hafife alınması, madde kullanımının normalleştirilmesi veya sıradan bir alışkanlık veya tutku şeklinde algılanmasına yol açabilir.

Programlarda madde kullanımının bir "bağımlılık" olduğu mutlaka vurgulanmalı ve sigara bağımlılığı, alkol bağımlılığı, madde bağımlılığı gibi kavramlar kullanılmalıdır.

Programlarda madde bağımlılığını bir tutku veya alışkanlık olarak ifade etmek ve sigara alışkanlığı, içki ve uyuşturucu tutkusu gibi kavramları kullanmak yanlıştır.

Popüler kültürün günümüz toplumunda özellikle gençlerin yaşantısındaki önemli rolü göz önüne alındığında, bağımlılık yapıcı maddelerin bu kültürün bir parçası gibi gösterilmesi, gençlerin söz konusu maddelere yönelimini artırabilir.

Sigara, alkol ve madde kullanımının popüler kültürün ya da günlük yaşamın bir parçası olmadığına ilişkin iletiler öne çıkarılmalıdır.

Sigara, alkol ve madde kullanımının popüler kültürün doğal bir parçasıymış gibi yansıtıldığı, yanlış anlamlara yol açabilecek yayınlar sakıncalıdır.

Drama programlarındaki kahramanların izleyiciler için birer özdeşim örneği olabildiği bilinmektedir. Bu karakterler tarafından madde kullanımına karşı verilecek örtülü iletiler, özellikle çocuk ve gençler tarafından model alınması yoluyla daha kolaylıkla benimsenebilir.

Drama programlarının içine, veriliş biçimlerine dikkat edilerek, madde kullanımı ve bağımlılığını önlemeye yönelik örtülü iletiler yerleştirilebilir.

Drama programlarında, madde kullanımı ve bağımlılığını özendirici ve merak uyandırıcı olabilecek örtülü iletilerin verilmemesine dikkat edilmelidir.

Madde bağımlılığının bilimsel olarak tedavisi mümkündür. Ancak bu tedavinin, "aşırı zor-aşırı kolay" tarzında anlatılması, risk grupları, bağımlılar ve yakınlarını umutsuzluğa veya duyarsızlığa yöneltebilir.

Madde bağımlılığının tedavisinin mümkün olduğu, ancak bu tedavinin uzmanlar tarafından ve özel tedavi birimlerinde yapılması gerektiği vurgulanmalıdır.

Madde bağımlılığının tedavisi konusundaki açıklamalarda kesin ifadeler kullanmaktan kaçınılmalıdır. Örneğin, "tedavisi yoktur, tedavisi kolaydır, %100 başarı mümkündür" gibi.

Madde kullanımı ve bağımlılığı konusunda bilimsel geçerliliği ve güvenilirliği olmayan bilgiler, toplumda yanlış kanı ve algılamalara yol açabilir; kullanma riski ve eğilimi olanlarda ise maddeye yönelimi artırabilir.

Madde kullanımı ve bağımlılığı konusunda, bilimsel olarak kanıtlanmış bulgularla birlikte bu alandaki uzmanların görüşlerine yer verilmelidir.

Madde kullanımı ve bağımlılığı konusunda bilimsel geçerliliği olmayan, "bağımlılık yapmaz", "kilo verdirir" veya "yaratıcılığı artırır" gibi yanlış inanış ya da görüşlere dayanan bilgilerden kaçınılmalıdır.

Programlarda yer verilen olumsuz örnekler bazen bir "özdeşim örneği" olmakta, bazen de bireylerde çaresizlik yaratabilmektedir. Çocuk ve gençlerin özellikle kendi yaş grubundan verilen örneklere daha duyarlı olmaları nedeniyle, programlarda sıkça kullanılan olumsuz örnekler onların sağlıklı iletişim köprüleri kurmalarına engel teşkil edebilir.

Çocukların ve gençlerin sağlıklı gelişimleri ve korunmaları için başarılı, olumlu olaylar yaşamış çocukların, gençlerin ve anne-babaların programlarda ve haberlerde "özdeşim örnekleri" olarak sunulmasına öncelik verilmelidir.

Çocuklar ve gençler için sadece olumsuz olaylar yaşamış ve başarılı olamamış özdeşim örneklerine yer vermek sakıncalıdır.

Madde kullanımına başlanması ve yaygınlaşmasında en önemli faktörler arasında, akran/arkadaş etkisi ve merak ilk sıralarda yer almaktadır. Bu nedenle, arkadaşlık ve dostluk kavramlarının işlendiği programlarda, sigara, alkol paylaşımı vb. olumsuz örneklere ve madde kullanımını dolaylı da olsa onaylayıcı akran tutum ve davranışlarına ilişkin görüntü ve haberlere yer verilmesi, gençlerde merak ve özdeşim olgusunu teşvik edebilir.

Programlarda olumsuz tutum, beklenti ya da akran isteklerine karşı gençlerin nasıl karşı koyabilecekleri ve direnebileceklerine ilişkin mesajlara yer verilmelidir.

Programlarda olumsuz istek ya da akran tutumlarına karşı gençleri edilgen ya da çaresiz, boyun eğen konumlarda göstermek yanlıştır.

Madde kullanımı sorunuyla ilgili çalışma yapan kurumların sorumlulukları sorgulanırken ağır eleştiri ve genellemeler yapılması, bu kurumlara yönelik güven yitimine, kişilerde de umutsuzluk ve çaresizlik duygularına yol açarak, bireyleri sistem dışı yönelimlere itebilir.

Madde kullanımı ve bağlantılı sorunların giderilmesi ve suçların önlenmesine yönelik hazırlanacak programlarda, çocuk ve gençlerle ilgili bütün tarafların, ilgili kuruluşların, üniversitelerin, bilim insanlarının, eğitimcilerin ve ebeveynlerin ortak sorumluluğu vurgulanmalıdır.

Bu tür programlarda, mücadelede görev alan devlet kurumları ve çalışmalarına ilişkin bilgilendirme yapılması uygun olacaktır.

Bu tür programlarda, belirli kişi ve kurumları hedef haline getirecek genellemelerden kaçınılmalıdır. Örneğin, bir öğretim kurumunda gözlenen bir sorun aktarılırken, ilgili kurumu ve tüm öğretim kurumlarını töhmet altında bırakabilecek genellemeler yapmak yanlıştır.

Programlarda madde kullanıcılarının onurunu kıracak ve itibarını zedeleyecek ifade ve görüntülerin kullanılması, bu bireylerin sağlıklı yaşama geçişlerini ve tedaviden yararlanmalarını zorlaştırıcı bir unsurdur. Bu durum aynı zamanda madde kullanıcılarının aile ve yakın çevrelerindeki kişilerin de örselenmesine yol açabilmektedir.

Caydırıcı nitelikteki yayınlarda, ulusal politikalar çerçevesinde ve temel insan hakları doğrultusunda, insan onuruna saygı duyan, koruyucu ve önleyici bir yaklaşımı temel almak gereklidir.

Caydırıcı niteliktekiyayınlarda, maddekullanıcılarının kişilik haklarını zedeleyici görüntü ve ifadeleri kullanmak, örneğin, madde kullanıcılarını sarhoş, esrarkeş, hapçı, tinerci, eroinman vb. ifadelerle tanımlamak ve kişinin madde etkisi altında bilinçli olarak sergilemediği görüntülere yer vermek yanlıştır.

Programlarda maddelerin ve kullanım yöntemlerinin olumsuz nitelikte olsa dahi sıkça tekrarlanması ya da açıkça gösterilmesi, madde açısından reklam niteliği taşıyabilmektedir. Bu durum aynı zamanda izleyici kitlede, özellikle gençlerde, merak ve ilgi uyandırmakta, risk grupları için ise öğretici olabilmektedir.

Televizyondaki tüm programlarda, madde ve maddenin kullanış biçimlerine programın içeriği açısından yer verilmesi kaçınılmaz ise, bunu görsel sunumlar yerine ağırlıklı olarak sözel anlatımlarla vermek olumsuz etkiyi azaltmaktadır.

Televizyondaki tüm programlarda, madde ve madde kullanış biçimlerini doğrudan görüntüler eşliğinde vermek yanlıştır. Örneğin, kullanım malzemelerini ve biçimlerini açıkça göstermek gibi.